

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม
อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี*

AN APPLICATION OF THE FOUR PATHS OF ACCOMPLISHMENT IN MANAGEMENT OF
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION OF PHON NGAM SUBDISTRICT IN
NONAHAN DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

พระครูไพศาลรัตนภาส อุทาน (แสงคำ)¹

Phrakhruphaisanrattanophat Utano (Saengkham)¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.¹

Email : 6502205002@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนา
เถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วน
ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ
วิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ ประชาชน รวมทั้งสิ้นจำนวน
25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา
วิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นบาทฐาน
แห่งความสำเร็จ คือ 1) ฉันทะ หมายถึง ความรัก พอใจในสิ่งที่มีอยู่หรือสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ หมายถึง
ความพากเพียรและความขยันอย่างต่อเนื่อง 3) จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ มุ่งมั่นและรับผิดชอบ
สิ่งนั้น ๆ 4) วิมังสา หมายถึง ความตระหนักไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา 2. มีนโยบายการ
พัฒนาไว้ 9 ด้าน 1) นโยบายด้านการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบัน 2) นโยบายด้านการศึกษา
3) นโยบายด้านเศรษฐกิจ 4. นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน 5) นโยบายด้านการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย 6) นโยบายด้านสาธารณสุข 7) นโยบายด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของ
ประชาชน 8) นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 9) นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน และ 3. เป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการของทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม
ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้อง
กับศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวใน
การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือเทศบาลผู้นำชุมชน วัดที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่
เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่อง

ของการให้ทานใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 2. การบริหารจัดการ 3. องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

The objectives of this research are (1) to study the 4 principles of Iddhi in Theravada Buddhism, (2) to study the management problems of Phon Ngam Subdistrict Administrative Organization, Nong Han District, Udon Thani Province, and (3) to apply the principles of Iddhi. Baht 4 for the management of Phon Ngam Subdistrict Administrative Organization, Nong Han District, Udon Thani Province It is qualitative research. The sample group used in the research included monks, leaders of the Subdistrict Administrative Organization, officials, and the public, totaling 25 monks/people. The research tools included interviews. Descriptive data analysis was analyzed.

The results of the research found that 1) The 4 principles of Iddhipāda in Theravada Buddhism are found to be the foundations of success: 1. Chantha means love, satisfaction with what one has or what one does. 2. Viriya means diligence and Continuous diligence. 3. Chitta means being attentive, determined and responsible for things. 4. Vimansa means being aware and pondering cause and effect with wisdom 2) There are 9 areas of development policy: 1. Institutional protection policy 2. Educational policy 3. Economic policy 4. Infrastructure policy 5. Disaster prevention and relief policy 6. Public health 7. Policy on safety of people's lives and property 8. Policy on natural resources and the environment 9. Policy on public participation and 3) is an integration of project activities of the Phon Ngam Subdistrict Administrative Organization. of the community and of the temple to be one by integrating all matters related to art, culture, traditions, rituals, local wisdom in order to create unity in participation between the government sector, namely the leading municipalities community The temple will invite people in the area to participate in the process of managing various activities In order to be successful in giving alms Used in living life in order to be successful in life, which will promote the development of the quality of life in the Buddhist way happily and sustainably.

Keywords : 1. Application of the 4 Iddhipatha Principles 2. Management 3. Subdistrict Administrative Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบล มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า อบต. มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 โดยยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2563 มีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 5,300 แห่ง ในสังคมมนุษย์ เป็นสังคมเป็นสังคมที่ประกอบด้วยองค์การหรือหน่วยงานนานาชนิด ซึ่งองค์การเหล่านี้จะมีความผูกพันกับวิถีชีวิตมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด กล่าวคือ มนุษย์ถือกำเนิดในโรงพยาบาล ได้รับการศึกษาจากสถานบันการศึกษา และประกอบอาชีพทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น องค์การหรือหน่วยงานไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ แต่เป็นสิ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ องค์การมักเป็นที่รวมของงานและบุคคลที่ต่างมีหน้าที่รับผิดชอบต่างกันออกไปตามตำแหน่งและสิ่งที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล โดยงานจะสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักการบริหารและการจัดการองค์การเป็นสำคัญเมื่อใดก็ตามที่ผู้บริหาร มีความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมชาติขององค์การบริหารก็สามารถประยุกต์หลักการบริหารของการให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ หลักการบริหารนั้นหากมองในแง่ของกลุ่มคน ผู้บริหารจะต้องบริหารการโดยเน้นมนุษย์สัมพันธ์ แต่หากมองในแง่ของระบบผู้บริหารก็ควรเน้นความสำคัญในทุกส่วนขององค์การ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า องค์การจะประกอบด้วยงานและบุคคลากรเสมอ ดังนั้น เมื่อผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพพรอบด้าน ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับทั้งสองด้านดังที่กล่าวข้างต้นควบคู่กัน อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมนั่นเอง (กระทรวงมหาดไทย, 2562)

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้บริหารต้องการองค์การมีประสิทธิภาพ นอกจากต้องรู้หลักการบริหารจัดการแล้ว ผู้บริหารก็ควรทำความเข้าใจคำว่า “ประสิทธิภาพ” ให้เข้าใจซึ่งอีกด้วย จึงจะสามารถนำพาน้อยที่สำคัญคือบุคคลากรมีส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรค โดยไม่มีความรุนแรงและเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด นอกจากนี้ ประสิทธิภาพยังเป็นเสมือนตัวชี้วัดของความสำเร็จ กล่าวคือ หากผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพ การมีความรู้ความเข้าใจในองค์การเพียงอย่างเดียวมันถือว่ายังไม่เพียงพอ เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งประชาชนมีบทบาทและอำนาจอธิปไตยรวมทั้งให้ความสนใจการเมืองมากกว่าแต่ก่อน สังเกตได้จากประชาชนมีการแสดงสิทธิและเสรีภาพของตนมากขึ้นทั้งหลายเหล่านี้ ถือเป็นผลที่กระทบที่สำคัญต่อระบอบราชการที่จะต้องเร่งพัฒนาปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของประชาชน ดังนั้น ส่วนราชการต่าง ๆ จึงต้องเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การและบุคคลากรเป็นระดับต้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมเชิงวิชาการ เพื่อเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติของบุคคลากรภายในองค์การเพื่อให้เหมาะสมกับความคาดหวังและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการอย่างแท้จริง สรุปได้ว่าประสิทธิภาพ คือ การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารจัดการให้ได้ผลดีที่มากที่สุด แต่สิ้นเปลืองต้นทุน ค่าใช้จ่าย แรงงาน และเวลา น้อยที่สุดซึ่งทำได้โดยกลไกในการลดค่าใช้จ่ายในทุก ๆ ด้านลง แต่เพิ่มความถูกต้อง ความเร็วความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น (ดิน ปรัชญพฤษดิ์, 2560)

องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งปกครองด้วยนายกเทศมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง และฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีสำนักปลัดเทศบาลควบคุมการปฏิบัติงานของกองวิชาการและแผนงานกองคลัง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา กองช่าง และกองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องการจัดการดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้มีประสิทธิภาพ และช่วยบรรเทาทุกข์ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ให้ลดน้อยลง องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี จึงมีการจัดอบรมเชิงวิชาการเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการจะพัฒนาชุมชนตำบลของตนให้มีประสิทธิภาพพัฒนาการเทียบเท่ากับสังคมอื่นที่เจริญแล้ว การบริหารพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีการอบรมบุคลากรและผู้นำชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาตำบลชุมชนให้มีความเจริญ เช่น การก่อสร้างปรับปรุง บำรุงรักษา สะพานทางเท้า ท่อระบายน้ำ ถนน พร้อมทั้งพัฒนาบริการสาธารณสุขโรคให้มีความมีประสิทธิภาพและทั่วถึง พัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลควบคุมมลพิษ ทางด้านสังคม ด้านพัฒนาการศึกษา และการให้บริการด้านสาธารณสุข พัฒนาระบบบริการมีสวัสดิการและสังคม สงเคราะห์ ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาการปกครอง โดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนและติดตาม ตรวจสอบการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานบุคลากร และการจัดสรรงบประมาณมีความโปร่งใสถูกกฎระเบียบ เพื่อเกิดการพัฒนาและมีประสิทธิภาพสูงสุดส่งเสริมสนับสนุนระบบการให้บริการแก่ประชาชนให้ทันสมัย รวดเร็ว สะดวกสบายและสร้างความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรและรักษาไว้ซึ่งความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร ทำไร่ ทำนา โดยการสร้างฝายกั้นน้ำหลายแห่งในการทำเกษตร และช่วยสงเคราะห์บรรเทาปัญหาน้ำท่วมแก่เกษตรกรผู้เดือดร้อน โดยมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และเอกชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของผู้ประกอบการและเครือข่ายโดยการส่งเสริมต่อยอดภูมิปัญญา และความเป็นไทยที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นองค์กรปกครองที่มีความใกล้ชิดอย่างยิ่งกับประชาชน เพราะเป้าหมายหลักคือการรับใช้ประชาชนองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนการบริหารในองค์กรให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้กับประชาชน คือ ผู้นำชุมชน ทั้งเพราะผู้นำชุมชนคือบุคคลที่อาสาสมัครมารับใช้ประชาชน คอยบำบัดทุกข์บรรเทาสุขให้กับประชาชน คอยช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชน ในการพัฒนาแก้ปัญหา สิ่งหนึ่งจะทำให้การบริหารการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริง คือการที่ผู้นำมีหลักธรรมประจำใจในการปฏิบัติหน้าที่ หลักธรรมที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จทั้งการดำเนินชีวิตส่วนตนและสังคมคือ หลักอิทธิบาท 4 หลักธรรม 4 ประการถือเป็น คำสอนที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เป็นคำสอนที่เน้นให้การ ปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เป็นหลักคำสอนที่เน้นความสำเร็จ

ของงานเป็นที่ตั้ง ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ความหมายอีกนัยหนึ่งของหลัก
อิทธิบาท 4 คือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ, คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย
ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ต้องการที่จะทำด้วยใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนา
จะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้น ไป 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม
เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ ท้อถอย 3) จิตตะ ความคิดมุ่งมั่น คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้น
ด้วยความคิดเอาจิตฝึกฝัไม่ ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ 4) วิมังสา
ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบ หาเหตุผล และ
ตรวจสอบข้อที่ยังหยาบในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ วิธีแก้ไขปรับปรุง หากนำคำสอนของ
หลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานก็จะทำให้การดำเนินงานมี
ประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยถึงประสิทธิภาพของการประยุกต์ใช้
หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัด
อุดรธานี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 2.3 เพื่อประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 3.2 ได้รู้สภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 3.3 ได้ผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธีคือ อาศัยเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็น
การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นต้นแบบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นฐานใน
การนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ ประชากรและกลุ่ม
ตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยผู้วิจัย เลือกพื้นที่การเฉพาะในเขตการ
บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี เท่านั้นและผู้ให้
ข้อมูลหลักการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาบริบทในพื้นที่ ที่ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก พระสงฆ์ใน
พื้นที่ ผู้นำในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม เจ้าหน้าที่พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพน
งาม ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง และผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม 1 คน เพราะการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำไปปรึกษาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการสาขาวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน ซึ่งอาจารย์ที่ให้คำแนะนำได้ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามและเครื่องมือการวิจัย และให้แก้ไขปรับปรุงนำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ สำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารประกอบด้วย 1. เอกสารชั้นปฐมภูมิในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิประกอบการศึกษา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2. เอกสารชั้นทุติยภูมิในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) เอกสารชั้น อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชน 2) เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา 3) เอกสารที่เป็นงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง 4) เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ เช่น วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหา ในงานวิจัยผู้วิจัย การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบที่มีผลต่อ เช่น การสร้างความสามัคคี กระบวนการทำงาน การบริหารงานของผู้นำ การมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในหลายส่วนของพื้นที่วิจัยต่อการบริหารงาน และผู้บริหารองค์การ เจ้าหน้าที่ในองค์กร รวมทั้งประชาชนในพื้นที่นั้นมีความเข้าใจในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอะไรบ้างในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิต เพื่อที่จะหาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อจะวางแผนต่อการบริหารงานให้เกิดการพัฒนาทั้งรูปแบบ และประชาชนไปพร้อมในเวลาเดียวกัน การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่มีปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม อำเภอนองหานในพื้นที่ตามกรอบของหลักการบริหารและกรอบของหลักอิทธิบาท 4 การสร้างความร่วมมือ การสร้างความสามัคคีในการบริหารร่วม หรือเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์ให้ดีขึ้น โดยใช้เกณฑ์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาคือหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาบนพื้นฐานของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม อำเภอนองหาน และการทำการสัมภาษณ์ จำนวน ๒๕ ท่าน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคืนมาทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ 2. นำแบบสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อที่ได้สัมภาษณ์มาตามลำดับ 3. สรุปประเด็นของแต่ละหัวข้อ 4. ผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี 5. นำผลการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา 6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 หลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ คือ 1. ฉันทะ หมายถึง ความรัก พอใจในสิ่งที่มีอยู่หรือสิ่งที่ทำ 2. วิริยะ หมายถึง ความพากเพียรและความขยันอย่างต่อเนื่อง 3. จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ มุ่งมั่นและรับผิดชอบสิ่งนั้น ๆ 4. วิมังสา หมายถึง ความตระหนักไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา

5.2 สภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีนโยบายการพัฒนาไว้ 9 ด้าน 1) นโยบายด้านการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) นโยบายด้านการศึกษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการกีฬา 3) นโยบายด้านเศรษฐกิจ 4) นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน 5) นโยบายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 6) นโยบายด้านสาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ และคุณภาพชีวิตของประชาชน 7) นโยบายด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน การป้องกันอาชญากรรมและลดปัญหา ยาเสพติด 8) นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 9) นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งทุกนโยบายของผู้บังคับบัญชาการบริหารส่วนตำบลโพรงงามนั้นส่วนมากมีปัญหาอยู่บ้าง เพราะปัญหาในเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องและก็มีส่วนในด้านนโยบายที่ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.3 การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า เป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการของทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือเทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล วัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีลและมีการอบรมขัดเกลาจิตใจในเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนาอิทธิบาท 4 ที่จะเป็นการโยงในเรื่องของการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของอิทธิบาท 4 ให้ประชาชนนั้นมีความรู้มีความเข้าใจสูงรูปแบบการปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 หลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ คือ 1. ฉันทะ หมายถึง ความรัก พอใจในสิ่งที่มีอยู่หรือสิ่งที่ทำ 2. วิริยะ หมายถึง ความพากเพียรและความขยันอย่างต่อเนื่อง 3. จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ มุ่งมั่นและรับผิดชอบสิ่งนั้น ๆ 4. วิมังสา หมายถึง ความตระหนักไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญแก้วพารณ์ กลิ่นนิมมวล (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4” ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก คือ บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะ

ปฏิบัติงานอยู่เสมอ ประารถนาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ต้องตั้งใจรับรู้ในการกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาใจใส่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในงานนั้น ๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัตถุประสงค์และคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

6.2 สภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีนโยบายการพัฒนาไว้ 9 ด้าน 1. นโยบายด้านการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และ ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. นโยบายด้านการศึกษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการกีฬา 3. นโยบายด้านเศรษฐกิจ 4. นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน 5. นโยบายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 6. นโยบายด้านสาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ และคุณภาพชีวิตของประชาชน 7. นโยบายด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน การป้องกันอาชญากรรมและลดปัญหา ยาเสพติด 8. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 9. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งทุกนโยบายของผู้บังคับการการบริหารส่วนตำบลโพรงงามนั้นส่วนมากมีปัญหาอยู่บ้าง เพราะปัญหาในเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องและก็มีส่วนในด้านนโยบายที่ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ กรวัชรกิจ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการจัดการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาหลักการเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะเน้นกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีวิธีในการวางแผน การจัดการ การจูงใจ และการควบคุม โดยยึดหลักหลักการและเหตุผลของวิสาหกิจชุมชนที่ถูกต้อง และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

6.3 การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า เป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการของทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือเทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล วัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีลและมีการอบรมขัดเกลาจิตใจในเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนาอิทธิบาท 4 ที่จะเป็นการโยงในเรื่องของการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของอิทธิบาท 4 ให้ประชาชนนั้นมีความรู้มีความเข้าใจสูงรูปแบบการปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุเมธ สุจิตโต (สามารถกิจ) (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะด้านวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรทาง การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ปัญหา

อุปสรรคคือโรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ทุกหลักสูตรของแต่ละชั้นเรียนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนต้องกำหนดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ทุกหลักสูตรของแต่ละชั้นเรียนไว้อย่างชัดเจน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ปัญหาอุปสรรคคือโรงเรียนขาดการจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการในชั้นเรียน ปัญหาอุปสรรค คือ โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้นักเรียนมากขึ้น ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ปัญหาอุปสรรคคือโรงเรียนขาดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดกลุ่มสภาพปัญหาของผู้เรียน และขาดการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาคือโรงเรียน โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรรวบรวม จำแนก และจัดกลุ่มสภาพปัญหาของผู้เรียน ทำการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีและวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ด้านภาวะผู้นำครู ปัญหาอุปสรรคคือ ครูขาดความเชี่ยวชาญและขาดการนำหลักการบูรณาการมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรรับสมัครครูที่สำเร็จการศึกษาให้ตรงกับวิชาสาขาที่ต้องการหรือมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนและมีการจัดอบรมพัฒนาความรู้ เสริมทักษะให้แก่ครูเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคคือ โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนน้อย โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์งาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ มีนโยบายการพัฒนา นโยบายด้านการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบัน นโยบายด้านการศึกษา นโยบายด้านเศรษฐกิจ นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน นโยบายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นโยบายด้านสาธารณสุข นโยบายด้านความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการบูรณาการกิจกรรมโครงการทุก ๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต อันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การบริหารจัดการองค์การทุก ๆ ระดับ ต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เป็นประจำในทุก ๆ ด้าน ด้านการพัฒนาจิตใจเพื่อที่จะพัฒนาในเรื่องของการรู้จักคิดวิเคราะห์หลักการ และเหตุผลให้มีความเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงโลกและความอยาก

8.1.2 การเรียนรู้ แนวคิด เทคนิคใหม่เพื่อที่จะเป็นการพัฒนารูปแบบการทำงานที่มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและได้งานที่มีคุณภาพ

8.1.3 การอบรมเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การทำสมาธิ เพื่อที่จะประกอบกิจกรรมหน้าที่การงานอย่างเข้าใจและมีสติในการทำงานและเป็นการค้นพบตัวเอง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การเรียนรู้และเข้าใจเรื่อง ความพอใจ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น หรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งจะแสดงออกมาด้วยการกระทำด้วยความพอใจ เต็มใจ และสนใจในสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ หรืองานที่ได้รับมอบหมายให้กระทำงานด้วยใจรัก เพื่องานที่ทำนั้นจะออกมาดีและสวยงาม

8.2.2 การมีความเพียร ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนเอา ธุระ ไม่ทอดทิ้ง ซึ่งแสดงออกมาด้วยความเพียร พยายามในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกไม่ทอดทิ้ง และมีความกล้าที่จะกระทำงานนั้น ๆ ถ้าเห็นอะไรเป็นอุปสรรคหรืองานที่มาอยู่ข้างหน้าแล้วจะต้องเอาชนะทำให้สำเร็จ ทำงานให้เป็นเรื่องที่ท้าทายจะสู้และจะพยายามเพื่อทำให้สำเร็จ

8.2.3 การมีความตั้งใจ หรือเอาใจฝักใฝ่ คือการ มีจิตผูกพัน จดจ่อ ใฝ่คิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่น ๆ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ ซึ่งแสดงออกมาด้วยการเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจในการทำงานอย่างจริงจัง ไม่ปล่อยให้ความคิดฟุ้งซ่าน

8.2.4 การมีความคิดวิเคราะห์ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น ชอบคิด ค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีแก้ไขปรับปรุง ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลในสิ่งที่กระทำด้วยความพินิจพิเคราะห์ มีการวางแผน และวัดผลงานที่กระทำเสมอ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี

8.3.2 ควรศึกษาสิ่งที่ประชาชนได้รับและความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่ต่อการบริหารจัดการทุก ๆ ด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลโพรงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี

8.3.3 ควรศึกษาหลักธรรมที่สามารถบูรณาการระหว่างบ้าน รัฐ วัด ประชาชน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

8.3.4 ควรศึกษาการผลักดันหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี

8.3.5 ควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนที่ดีและการพัฒนาผู้นำที่ดีในการบริหารชุมชนเพื่อสร้างความสุขของประชาชนในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2547). **พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประสานมิตร จำกัด.
- กิตติ กรวัชรกิจ. (2565). **การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กัญญ์กวีพารณ์ กลิ่นนิ่มนวล. (2560). **ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2560). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสุเมธ สุจิตโต (สามารถกิจ). (2560). **การพัฒนาสมรรถนะด้านวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัย เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตา ยิ่งของ พระครูจิรธรรมธัช, รศ.ดร. ประธานที่ปรึกษา และ ผศ.ดร.สมเดช นามเกตุ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด ขอขอบคุณสถาบันภาษา บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตหนองคาย ที่ได้ช่วยแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย